

Myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott

---

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2011/12:32 Riksrevisionens rapport om myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott som överlämnats till riksdagen med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport *Brottsutsatt – Myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott* (RiR 2011:18). Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Utskottet behandlar även åtta motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011. Motionsyrkandena rör en översyn av ansvarsfördelningen vid utkrävande av skadestånd, en statlig garanti för skadestånd till brottsoffer, information till brottsoffer och en översyn av i vilken utsträckning skadestånd med anledning av brott betalas ut. Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden och hänvisar till pågående utrednings- och beredningsarbete. I betänkandet finns fyra reservationer (S, MP, SD och V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	7
Skrivelsen	7
Riksrevisionens granskning	7
Regeringens skrivelse	8
Utskottets ställningstagande	9
Skadestånd till brottsoffer	10
Motioner	11
Bakgrund	11
Utskottets ställningstagande	13
Reservationer	15
1. Översyn av ansvarsfördelningen vid utkrävande av skadestånd, punkt 2 (S, MP, V)	15
2. Statlig garanti för skadestånd till brottsoffer, punkt 3 (SD)	16
3. Information om utbetalning av skadestånd, punkt 4 (V)	16
4. Översyn av i vilken utsträckning skadestånd med anledning av brott utbetalas, punkt 5 (SD)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Skrivelsen	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Skrivelsen**

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:32 till handlingarna.

2. **Översyn av ansvarsfördelningen vid utkrävande av skadestånd**

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju218 av Tomas Eneroth m.fl. (S),

2011/12:Ju276 av Penilla Gunther (KD) yrkande 1 och

2011/12:Ju295 av Jessika Vilhelmsson och Staffan Anger (båda M) yrkande 2.

Reservation 1 (S, MP, V)

3. **Statlig garanti för skadestånd till brottsoffer**

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju392 av Kent Ekeroth och Thoralf Alfsson (båda SD) yrkande 1 och

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 2 (SD)

4. **Information om utbetalning av skadestånd**

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju327 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 3 (V)

5. **Översyn av i vilken utsträckning skadestånd med anledning av brott utbetalas**

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Ju392 av Kent Ekeroth och Thoralf Alfsson (båda SD) yrkande 2 och

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 4 (SD)

Stockholm den 24 januari 2012

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Kerstin Haglö (S), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Elin Lundgren (S), Johan Pehrson (FP), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Maria Ferm (MP), Caroline Szyber (KD), Kent Ekeröth (SD) och Lena Olsson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2011/12:32 Riksrevisionens rapport om myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott.

Riksrevisionen överlämnade granskningsrapporten Brottutsatt – Myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott (RiR 2011:18) till riksdagen den 4 maj 2011. Riksdagen överlämnade granskningsrapporten till regeringen den 17 maj 2011.

Med anledning av granskningsrapporten överlämnade regeringen skrivelse 2011/12:32 Riksrevisionens rapport om myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott till riksdagen den 10 november 2011. Inga följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet behandlar emellertid i detta sammanhang åtta motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011.

Den 31 maj 2011 föredrog riksrevisorn Jan Landahl med medarbetare för utskottet Riksrevisionens granskningsrapport Brottutsatt (RiR 2011:18). Riksrevisorn Jan Landahl redovisade även vid utskottssammanträdet den 19 januari 2012 rapporten Att hantera brottmål effektivt – En utmaning för regeringen och rättsväsendet (RiR 2011:27), i vilken rapporten Brottutsatt behandlas.

Bakgrund

Inom Riksrevisionens effektivitetsrevision sker granskningarna främst inom ramen för s.k. granskningsstrategier. En granskningsstrategi utgörs av en serie granskningar på samma tema. Strategierna omfattar områden eller teman där Riksrevisionen identifierar väsentliga frågeställningar som revisionen belyser ur olika aspekter i ett antal granskningar. Slutsatserna av granskningen inom respektive strategi redovisas i normalfallet i en slutrapport. Effektivitetsgranskningar rapporteras sedan den 1 januari 2011 direkt till riksdagen.

Riksrevisionens rapport Brottutsatt – Myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott (RiR 2011:18) har tagits fram inom effektivitetsrevisionen. Granskningen har genomförts inom ramen för strategin Rättsväsendets samlade effektivitet och är en av åtta granskningar som genomförts under perioden 2008–2011 inom ramen för denna strategin.

Riksrevisionen lämnade den 30 november 2011 till riksdagen slutrapporten för granskningarna som genomförts inom ramen för strategin Rättsväsendets samlade effektivitet, Att hantera brottmål effektivt – En utmaning för regeringen och rättsväsendet (RiR 2011:27). Med utgångspunkt i de

samlade iakttagelserna från de åtta granskningarna har Riksrevisionen analyserat orsakerna till de iakttagna effektivitetsbristerna i rättsväsendet och brottmålsprocessen. I fokus har varit regeringens och myndigheternas styrning under perioden 2000–2011. Utskottet avser att behandla slutrapporten under våren 2012.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen gjort i rapporten *Brottsutsatt – Myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott* (RiR 2011:18).

Regeringen instämmer i huvudsak i Riksrevisionens iakttagelser om att det finns problem i det nuvarande systemet för ekonomisk kompensation på grund av brott och att regeringens uppföljning inom området kan förbättras. Många åtgärder har dock genomförts eller påbörjats på regeringens initiativ, i syfte att åstadkomma förbättringar inom området.

Regeringen instämmer endast delvis i Riksrevisionens iakttagelse att regeringen inte har styrt myndigheterna tillräckligt.

Regeringen instämmer inte i Riksrevisionens iakttagelser att regeringen dels saknar en helhetssyn på processen för att hantera ekonomisk kompensation till brottsutsatta, dels inte har redovisat en rättvisande bild av systemet till riksdagen. Utöver det arbete regeringen har initierat och kontinuerligt bedriver för att utveckla styrningen och uppföljningen avser regeringen inte att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser eller rekommendationer.

I och med denna skrivelse anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:32 till handlingarna.

Riksrevisionens granskning

Om granskningen

Riksrevisionen lämnar löpande granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen. Syftet med den aktuella granskningen har varit att undersöka om det system av myndigheter och andra aktörer som hanterar ekonomisk kompensation på grund av brott är effektivt och om det överensstämmer med brottsutsatta människors behov. Granskningen har presenterats i rapporten Brottsutsatta – Myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott (RiR 2011:18).

Riksrevisionens slutsatser

Riksrevisionen har granskat hur Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar, Kronofogdemyndigheten och Brottsoffermyndigheten hanterar brottskadestånd. Polisens och målsägandebiträdenas insatser berörs till viss del av granskningen. Riksrevisionen har även granskat hur regeringen styr detta område.

Riksrevisionens samlade slutsats är att det finns brister i hanteringen av brottskadestånd. Riksrevisionen skriver att riksdagen och regeringen har skapat ett system för att stödja brottsutsatta, så att de kan få ekonomisk kompensation för brottet. Till följd av bl.a. bristande uppföljning saknas en helhetssyn på hur detta system fungerar. Detta medför i sin tur att det saknas tillräckligt underlag för styrning och förbättringar av systemet. Riksrevisionen anser att regeringen och de ansvariga myndigheterna inte har gjort tillräckligt för att säkerställa en effektiv hantering av brottskadestånd, trots att riksdagen vid flera tillfällen har framfört att stöd och hjälp till brottsutsatta är ett prioriterat område. Vidare anser Riksrevisionen att den information och det stöd som ges till brottsutsatta inte är tillräckligt. De brister som finns riskerar att leda till att ersättningen inte får den kompenserande effekt som har avsetts. Därmed finns också en risk för att kravet på likabehandling inte uppfylls. Granskningen har enligt Riksrevisionen visat att

- de ansvariga myndigheternas hantering av brottskadestånd inte är effektiv i alla delar

- processen för att få ut utdömda skadestånd inte är ändamålsenlig ur ett brottsofferperspektiv
- regeringen inte styr myndigheterna tillräckligt och inte redovisat en fullständig bild av verksamheten.

Riksrevisionen anser att de brottsutsatta inte får tillräckligt med information, stöd och hjälp under processens gång samt att de blir olika behandlade av polis och åklagare. Dessutom bedömer Riksrevisionen att de ansvariga myndigheterna samverkar med varandra i för liten utsträckning för att förbättra och utveckla verksamheten. Slutligen anser Riksrevisionen att regeringen saknar en helhetssyn på processen för att hantera ekonomisk kompensation till brottsutsatta.

Den nu pågående utredningen som gör en översyn av brottskadelagen (Ju 2010:12) har bl.a. i uppdrag att ta ställning till om det finns skäl att överväga en ordning som lindrar de krav som ställs på brottsutsatta att agera på egen hand. Riksrevisionen bedömer att det är angeläget att överväga införandet av en sådan ordning.

Rekommendation till regeringen

Mot bakgrund av sin granskning rekommenderar Riksrevisionen regeringen att dels utveckla styrningen och uppföljningen av hanteringen av brottskadestånd, dels låta Brottsoffermyndigheten underrätta Kronofogdemyndigheten om att utbetalning av brottskadeersättning har verkställts.

Rekommendationer till de ansvariga myndigheterna

Riksrevisionen ger följande rekommendationer till de ansvariga myndigheterna:

- Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten och Brottsoffermyndigheten bör utveckla sin egen uppföljning.
- Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten och Brottsoffermyndigheten bör utveckla informationen till brottsutsatta.
- Kronofogdemyndigheten och Brottsoffermyndigheten bör förenkla administrationen.
- Rikspolisstyrelsen bör säkerställa informationskvaliteten och förberedelserna av skadeståndsanspråken.
- Åklagarmyndigheten bör ta fram riktlinjer och utvärdera effekterna av dem.
- Åklagarmyndigheten bör inventera behovet av utbildning.

Regeringens skrivelse

Regeringen instämmer i huvudsak i Riksrevisionens iakttagelser om att det finns problem i det nuvarande systemet för ekonomisk kompensation på grund av brott. Regeringen instämmer endast delvis i Riksrevisionens iakt-

tagelse att regeringen inte har styrt myndigheterna tillräckligt. Det regeringen instämmer i är att uppföljningen av verksamheten kan förbättras. Däremot instämmer regeringen inte i Riksrevisionens iakttagelser att regeringen dels saknar en helhetssyn på processen för att hantera ekonomisk kompensation till brottsutsatta, dels inte har redovisat en rättvisande bild av systemet till riksdagen. Regeringen ser det som ett system, även om det inrymmer flera aktörer och olika moment, och anser att man har redovisat en rättvisande bild av systemet till riksdagen.

Regeringen anför att ett kontinuerligt arbete bedrivs för att utveckla styrningen och uppföljningen och anser det därför inte motiverat att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens första rekommendation. Brottsoffermyndigheten och Kronofogdemyndigheten har vidtagit åtgärder för att det i närtid ska fungera att Brottsoffermyndigheten underrättar Kronofogdemyndigheten om att en utbetalning av brottskadeersättning har verkställts. Regeringen anser det därför heller inte motiverat att vidta några särskilda åtgärder med anledning av Riksrevisionens andra rekommendation.

Arbetet med att förbättra stödet och hjälpen till brottsoffer är en prioriterad fråga för regeringen. Genom betydande satsningar har regeringen under de senaste åren förstärkt rättsväsendet från polis och åklagare till domstolar och kriminalvård. Allt fler brott utreds och klaras upp, och fler förövare får stå till svars för sina handlingar. Det brottsbekämpande arbetet har stärkts, och polisen har blivit mer synlig i människors vardag. Grunden har också lagts för ett långsiktigt och omfattande utvecklingsarbete inom brottsofferområdet, särskilt när det gäller brott i nära relationer och sexuella övergrepp. Under förra valperioden antog regeringen bl.a. två handlingsplaner som omfattar åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Handlingsplanerna har lett till en höjd ambitionsnivå i kampen mot dessa allvarliga brott, vilket bl.a. inkluderar stöd till brottsoffer. Regeringen avser att fortsätta arbetet med en hög ambitionsnivå.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att man ser positivt på den genomlysning som Riksrevisionen gjort av myndigheternas hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott.

Riksrevisionen har mot bakgrund av granskningen lämnat två rekommendationer till regeringen.

När det gäller den första rekommendationen att utveckla styrningen och uppföljningen av hanteringen av brottskadestånd konstaterar utskottet att, som regeringen också anför i skrivelsen, det finns ett omfattande regelverk kring rätten till skadestånd i anledning av brott, brottskadeersättning, hur myndighetsföreträdare ska agera inom ramen för den straffrättsliga proces-

sen, myndighetssamverkan m.m. I de delar regeringen har sett problem har ett flertal utredningar tillsatts vilka har eller har haft till uppgift att se över stora delar av det område Riksrevisionen har granskat. Regeringen gav 2008 en särskild utredare i uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd på grund av brott. Utredningen har lämnat betänkandet Lätt att göra rätt – om förmedling av brottsskadestånd (SOU 2010:1) som för närvarande bereds i Regeringskansliet. I september 2010 tillsatte regeringen Brottskadelaagsutredningen (Ju 2010:12) som bl.a. har i uppdrag att ta ställning till om det finns skäl att lindra de krav som ställs på brottsutsatta att på egen hand kräva betalning av den skadeståndsskyldige. Utredningen ska lämna sitt betänkande senast den 30 april 2012. Vidare kan noteras att betänkandet Målsägandebiträdet – ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) bereds inom Regeringskansliet. I juli 2010 tillsattes även Straffprocessutredningen (Ju 2010:10) vars syfte är att skapa ett mer ändamålsenligt brottmålsförfarande. Utredningen ska bl.a. överväga hur stödpersoners och åklagares roll i förhållande till målsägandens behov kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2012.

Utskottet konstaterar att regeringen avser att återkomma till riksdagen så snart beredningsarbetet med de nämnda utredningarna har slutförts.

Angående Riksrevisionens andra rekommendation till regeringen, att låta Brottsoffermyndigheten underrätta Kronofogdemyndigheten om att en utbetalning av brottsskadeersättning har verkställts, anför regeringen att rekommendationen inte föranleder någon ytterligare åtgärd då Brottsoffermyndigheten och Kronofogdemyndigheten har vidtagit åtgärder så att detta i närtid kommer att fungera.

Utskottet instämmer i regeringens bedömningar av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i granskningen.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Skadestånd till brottsoffer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en översyn av ansvarsfördelningen vid utkrävande av skadestånd, en statlig garanti för skadestånd till brottsoffer, information om utbetalning av skadestånd och en översyn av i vilken utsträckning skadestånd med anledning av brott betalas ut.

Jämför reservationerna 1 (S, MP, V), 2 (SD), 3 (V) och 4 (SD).

Motioner

Flera motioner tar upp frågan om behovet av en översyn av reglerna för betalningen av skadestånd med anledning av brott. I motion Ju218 (S) begärs att en översyn görs av om det finns mer rättssäkra och för brottsoffret lämpligare sätt att fördela ansvaret när det gäller att utkräva skadestånd, exempelvis genom att ålägga en lämplig myndighet ansvaret att få skadeståndet utbetalt av gärningsmannen om den enskilde så önskar. I motion Ju276 (KD) anförs att en utredning bör tillsättas med uppgift att se över möjligheterna till ändringar av reglerna för betalning av skadestånd och då även se över möjligheterna att införa en mellanhand mellan den dömda och brottsoffret. I motion Ju295 (M) yrkas att en översyn ska göras av hur brottsoffer efter rättsprocessen ska ges en bättre möjlighet att få ut sitt tilldömda skadestånd.

I motionerna Ju392 (SD) yrkande 1 och Ju411 (SD) yrkande 1 begärs att ett system införs där staten, efter det att domen vunnit laga kraft, betalar ut ett eventuellt utdömt skadestånd till brottsoffret och där staten därefter kräver in beloppet från gärningsmannen.

I motion Ju327 (V) yrkande 4 begärs att regeringen ska ge Domstolsverket i uppdrag att utforma regler med syftet att förbättra den information som lämnas i samband med att en gärningsman döms att betala skadestånd.

I motionerna Ju392 (SD) yrkande 2 och Ju411 (SD) yrkande 2 anförs att det bör utredas i vilken grad brottsoffer får skadestånden det fått sig tilldömda utbetalt.

Bakgrund

Skadestånd

Regler om skadestånd och vilka skador som är ersättningsgilla finns i skadeståndslagen (1972:207). Processuella regler om hur skadeståndsanspråk ska framställas och att talan kan föras i samband med ett brottmål finns i rättegångsbalken. Regler om hur fordringar drivs in finns i utsköningsbalken.

Polisen ska ge dem som har utsatts för brott den information som behövs med anledning av brottet (1 kap. 6 § polisförordningen [1998:1558]). När ett brott anmäls till polisen ska målsäganden informeras om att åklagaren under vissa förutsättningar kan föra talan om enskilt anspråk på grund av brottet. Polisen ska också informera om möjligheterna att få ersättning och reglerna för hur dessa ärenden handläggs (13 a § förundersökningskungörelsen [1947:948]).

Åklagaren ska, om brottet hör under allmänt åtal, på målsägandens begäran förbereda och föra talan om skadestånd. En förutsättning är att det kan ske utan väsentlig olägenhet och att anspråket inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket ska tas upp i samband med åtalet, ska han eller hon anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas (22 kap. 2 § rättegångsbalken). Om ett målsägandebiträde har förordnats för en måls-

ägande ska målsägandebiträdet bistå målsäganden att föra talan om enskilt anspråk med anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren (3 § lagen [1988:609] om målsägandebiträde).

När stämningsansökan lämnas in till tingsrätten ska det framgå om åklagaren för talan om enskilt anspråk. Skadeståndsyrkandet behandlas tillsammans med övriga yrkanden i brottmålet. I samband med att domen skickas ut till parterna får de skriftlig information om betalning av skadeståndet. När domen vunnit laga kraft skickar domstolen den till Kronofogdemyndigheten (25 a § förordningen [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

När en lagakraftvunnen dom som innebär att den tilltalade ska betala skadestånd kommer in till Kronofogdemyndigheten skickar myndigheten ut en skriftlig fråga till den brottsutsatte med en förfrågan om denne vill ha hjälp med att driva in skadeståndet. Om den brottsutsatte tackar ja till detta skickar Kronofogdemyndigheten en uppmaning till den som ska betala skadestånd att betala in skadeståndsbeloppet till myndigheten. Den skadeståndsskyldige har två veckor på sig att betala in. Om så inte sker gör Kronofogdemyndigheten en tillgångsutredning för att ta reda på om den skadeståndsskyldige har möjlighet att betala.

För det fall att Kronofogdemyndighetens utredning visar att gärningsmannen inte kan betala hela det utdömda skadeståndet har den brottsutsatte att ta reda på om denne har någon försäkring som kan täcka skadeståndet eller delar av det. Om ingen försäkringsersättning betalas ut kan den brottsutsatte vända sig till Brottsoffermyndigheten och ansöka om brottskadeersättning. Förutsättningarna för utbetalning av en sådan ersättning anges i brottskadelagen (1978:413). Om brottskadeersättning betalas ut, inträder staten i den skadelidandes rätt till skadestånd.

Brottskadeersättning betalas ut för personskada. Som personskada ersätts även skada på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar på sig vid skadestillfället. I de fall någon allvarligt kränkt någon annan genom ett brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet eller frid betalas brottskadeersättning för den skada som kränkningen innebär. Brottskadeersättning kan i vissa fall betalas ut även för sakskada (2–3 §§ brottskadelagen).

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Regeringen gav 2008 en särskild utredare i uppdrag att överväga förutsättningarna för att skapa ett särskilt system för frivillig betalning av skadestånd som dömts ut på grund av brott. I betänkandet Lätt att göra rätt – om förmedling av brottskadestånd (SOU 2010:1) föreslår utredaren att skadeståndsskyldiga ska kunna betala skadeståndsberrättigade via ett betalningsförmedlande organ, som föreslås vara Brottsoffermyndigheten. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Som framgår ovan träder den statliga brottskadereättningen in när en dömd gärningsman inte har betalat – eller inte bedöms kunna betala – skadeståndet till brottsoffret. Sådan ersättning betalas också när det inte finns någon känd gärningsman. Brottskadelagsutredningen (Ju 2010:12), som tillsattes i september 2010, har bl.a. fått i uppdrag att ta ställning till om det finns skäl att lindra de krav som ställs på brottsutsatta att på egen hand kräva betalning av den skadeståndsskyldige, t.ex. genom att det primära ansvaret för att kräva in utdömda skadestånd läggs på staten (dir. 2010:84). Brottskadelagsutredningen ska redovisa sitt betänkande senast den 30 april 2012.

Betänkandet Målsägandebiträdet – ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) har remitterats och bereds i Regeringskansliet. I juli 2010 tillsattes även Straffprocessutredningen (Ju 2010:10) vars syfte är att skapa ett mer ändamålsenligt brottmålsförfarande. Utredningen ska bl.a. överväga hur stödpersoners och åklagares roll i förhållande till målsägandens behov kan utvecklas (dir. 2010:78). Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2012.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade senast vid beredningen av motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2010 yrkanden om utbetalning av skadestånd till brottsoffer (bet. 2010/11:JuU11 s. 19–21). I de aktuella yrkandena anförde motionärerna bl.a. att systemet för utbetalning av skadestånd bör ses över i syfte att säkra att brottsoffren får den summa som de tilldömts, att staten bör garantera utbetalningar till den brottsutsatte och sedan vara fordringsägare gentemot den skadeståndsskyldige och att det bör utredas i vilken mån brottsoffer får det skadestånd som de fått sig tilldömda utbetalt. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottet har tidigare avstyrkt liknande motionsyrkanden i betänkande 2009/10:JuU15 (s. 11–13). I de aktuella yrkandena anförde motionärerna bl.a. att det bör övervägas om staten genast bör betala ut skadestånd till brottsoffret och sedan kräva in pengarna från gärningsmannen, att brottsoffer bör få professionell hjälp med att få ut sina tilldömda skadestånd och att ansvaret för att få skadestånd utbetalade bör läggas på en lämplig myndighet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Med den ordning som gäller i dag är det som framgår ovan möjligt för brottsoffer att få hjälp av Kronofogdemyndigheten att driva in skadestånd. I betänkandet Lätt att göra rätt – om förmedling av brottskadestånd (SOU 2010:1) föreslår utredningen ett system för frivillig betalning av brottskadestånd. Utredningens förslag syftar till att förenkla för skadeståndsskyldiga att göra rätt för sig och för målsägande att få betalt.

Vidare har Brottskadlagsutredningen (Ju 2010:12) bl.a. i uppdrag att överväga om det finns skäl att lindra de krav som ställs på brottsoffret att på egen hand kräva betalning av den skadeståndsskyldige, t.ex. genom att det primära ansvaret för att kräva in utdömda brottsskadestånd läggs på staten (dir. 2010:84). Utskottet, som välkomnar denna översyn av brottsskadelagen, anser att det pågående utrednings- och beredningsarbetet bör avvaktas. Mot denna bakgrund vidhåller utskottet sin tidigare inställning och avstyrker bifall till motionerna Ju218, Ju276 yrkande 1, Ju295 yrkande 2, Ju392 yrkande 1 och Ju411 yrkande 1. Utskottet ser inte heller skäl att ställa sig bakom ett yrkande med den innebörd som efterfrågas i motionerna Ju392 yrkande 2 och Ju411 yrkande 2. De nämnda motionsyrkandena avstyrks.

Vad gäller information om utbetalning av skadestånd kan noteras att det enligt Domstolsverkets expedieringshandbok för brottmål finns en rekommendation om att tingsrätterna ska skicka ut informationsbladet "Hur får du ersättning för dina skador? En dom är inte nog. Du behöver agera" till målsäganden respektive informationsbladet DV 339/1 (Information om frivillig betalning av skadestånd) till den tilltalade i samband med domen. Det förstnämnda informationsbladet är framtaget av Brottsoffermyndigheten och Kronofogdemyndigheten gemensamt, det andra av Domstolsverket. Riksrevisionen konstaterar i sin granskning att alla tingsrätter inte följer denna rekommendation, vilket givetvis inte är tillfredsställande. Utskottet kan dock konstatera att Domstolsverket håller på att se över vilka blanketter som ska ingå i sitt målhanteringssystem (VERA) samt finnas på myndighetens intranät och kommer då att beakta de synpunkter som Riksrevisionen framfört. Mot denna bakgrund ser utskottet inte något skäl för ett riksdagsinitiativ av den innebörd som efterfrågas i motionen och avstyrker därmed bifall till motionsyrkandet.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Översyn av ansvarsfördelningen vid utkrävande av skadestånd, punkt 2 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Maria Ferm (MP) och Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju218 av Tomas Eneroth m.fl. (S) och bifaller delvis motionerna 2011/12:Ju276 av Penilla Gunther (KD) yrkande 1 och 2011/12:Ju295 av Jessika Vilhelmsson och Staffan Anger (båda M) yrkande 2.

Ställningstagande

Ansvar för utkrävande av skadeståndet läggs i huvudsak på den enskilde, som genom advokatkontakter eller ibland direktkontakt förväntas driva in sin ersättning. Erfarenheter har visat att det inte alltid är enkelt och att det ofta också förekommer att förövarens ekonomiska ställning är sådan att skadeståndet inte blir utbetalt. I vissa fall kan då Brottsoffermyndigheten biträda, men huvudregeln är att det är den enskilde som förväntas driva in skadeståndet. För brottsoffret är detta naturligtvis påfrestande. Att möta och kontakta sin förövare är naturligtvis i sig inte enkelt, och att dessutom återkommande behöva ta kontakt för att få ut sitt skadestånd är knappast rimligt. Det borde övervägas om inte det finns mer rättssäkra och, för brottsoffret, lämpligare vägar att pröva – exempelvis genom att ge en lämplig myndighet ansvaret att få skadeståndet utbetalt i de fall den enskilde så önskar. Vi föreslår därför att en översyn görs i syfte att överväga en annan ansvarsfördelning vid utkrävande av skadestånd. En sådan översyn är också en viktig markering för att stödja de personer som utsatts för brott.

2. Statlig garanti för skadestånd till brottsoffer, punkt 3 (SD) av Kent Ekeroth (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Ju392 av Kent Ekeroth och Thoralf Alfsson (båda SD) yrkande 1 och

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Ett brottsoffer som genom en dom får rätt till skadestånd ska själv, med Kronofogdemyndighetens hjälp, kräva gärningsmannen på det utdömda beloppet. Om gärningsmannen inte betalar ska offret vända sig till sitt försäkringsbolag i ett försök att få ersättning. Fungerar inte detta ska brottsoffret själv ta kontakt med Brottsoffermyndigheten. Här ska offret skriftligen ansöka om att få det som kallas brottskadeersättning, vilken kan skilja sig från det skadestånd personen i fråga blivit tilldömd. Denna procedur, där offret återigen måste förklara sig och vädja till den person som åsamkat skadan att betala det utdömda skadeståndet, är en ytterligare förnedring och ett ifrågasättande av offret. Dessutom är denna process inte ens en garanti för att offret får den ersättning som en domstol en gång beslutat.

Jag vill i stället för det system som redovisats ovan se en ordning där staten betalar ut det utdömda skadeståndet till brottsoffret och därefter kräver in pengarna från gärningsmannen. Det skulle alltså innebära att offret efter det att domen vunnit laga kraft får sitt skadestånd samtidigt som staten tar hand om vidare behandling och kontakt med gärningsmannen, som sig bör i en rättsstat. Dessa förändringar skulle minska frustrationen och det onödiga lidandet som åsamkas ett offer på grund av dagens system för skadeståndsutbetalningar.

3. Information om utbetalning av skadestånd, punkt 4 (V) av Lena Olsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Ju327 av Lena Olsson m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

När skadeståndet tillfaller den brottsdrabbade är det upp till parterna själva att göra upp om betalning. Detta innebär att den dömde själv förväntas ta initiativ att ordna en sådan överföring. För såväl den dömde som den brottsdrabbade kan det uppstå oklarheter kring detta förfarande. Den brottsdrabbade kanske heller inte vill att den dömde ska söka upp honom eller henne för att få information om kontonummer eller liknande. Det är inte alltid tydligt för den dömde att det är upp till honom eller henne att ordna detta. Den brottsdrabbade måste då söka skaffa ett betalningsföreläggande, vilket är en omväg som kanske inte skulle behövas.

Jag anser att domstolen i samband med att skadestånd utdöms ska informera den dömde om att han eller hon själv har att betala skadeståndet direkt till den brottsdrabbade. För att skydda den brottsdrabbades integritet kan exempelvis den dömdes ombud ges möjlighet att förmedla en sådan betalning. Regeringen bör ge Domstolsverket i uppdrag att utforma information och regler om detta.

4. Översyn av i vilken utsträckning skadestånd med anledning av brott utbetalas, punkt 5 (SD)

av Kent Ekeröth (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Ju392 av Kent Ekeröth och Thoralf Alfsson (båda SD) yrkande 2 och

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Varken Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten, försäkringsbolag eller Brottsoffermyndigheten kan bistå med någon statistik över hur många som inte fick ut sitt skadestånd eller bara delar av det. Även i betänkandet Lätt att göra rätt – om förmedling av brottskadestånd (SOU 2010:1) konstateras också att det saknas statistik över hur vanligt det är med brottskadestånd och hur vanligt det är att skadeståndsskyldiga vill betala sina brottskadestånd. Av det ovan nämnda betänkandet framgår att uppgifter från Kronofogdemyndigheten visar att drygt 17 % av en grupp skadeståndsskyldiga som under 2008 fick en underrättelse med information om att det kommit in en ansökan om verkställighet riktad mot denne betalade utan att Kronofogdemyndigheten behövde vidta några verkställighetsåtgärder. En utredning bör tillsättas med uppgift att bl.a. göra en översyn av i vilken utsträckning skadestånden betalas ut och hur stor del som betalas ut.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2011/12:32 Riksrevisionens rapport om myndigheters hantering av ekonomisk kompensation på grund av brott.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Ju218 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ansvaret för att utkräva skadestånd.

2011/12:Ju276 av Penilla Gunther (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till förändringar av regler för betalning av skadestånd där en mellanhand behövs mellan dömda och brottsoffer.

2011/12:Ju295 av Jessika Vilhelmsson och Staffan Anger (båda M):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till brottsoffer.

2011/12:Ju327 av Lena Olsson m.fl. (V):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra informationen kring utbetalning av skadestånd.

2011/12:Ju392 av Kent Ekeröth och Thoralf Alfsson (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett system där staten betalar ut utdömda skadestånd till brottsoffret efter att domen vunnit laga kraft och där staten därefter kräver in beloppet från gärningsmannen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda i vilken grad brottsoffer får det utdömda skadeståndet utbetalt.

2011/12:Ju411 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett system där staten betalar ut utdömda skadestånd till brottsoffret efter att domen vunnit laga kraft och där staten därefter kräver in beloppet från gärningsmannen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda i vilken grad brottsoffer får det utdömda skadeståndet utbetalt.